אוצר מדרשים — פטירת משה רבינו ע״ה נוסחא ב

פטירת משה רבינו ע״ה

[קאהוט, הוספה לפירושי מנצור אלדמארי]

הן קרבו ימיך למות, אמר משה לפני הקב״ה בלשון ששבחתי אותך בפני ששים רבוא ואמרתי להם הן לה׳ אלהיך השמים ושמי השמים וגו׳ בלשון הזה אתה גוזר עלי מיתה? א״ל הקב״ה לא כן, אלא כשם ששלחתיך אל פרעה מלך מצרים להוציא בני מתחת ידיו אמרת לי הן אני ערל שפתים ועדיין הן שמורה לך, וכשם ששבחת אותי כנגד ששים רבוא ואמרת הן לה׳ אלהיך השמים וגו׳ כך אני מעלה אותך ראש על חמשים וחמשה רבוא צדיקים גמורים מנין ה״ן בתוך גן עדן אחר מיתתך.

אמר משה רבש״ע אם אין אתה מכניס אותי לארץ ישראל הנח אותי בעולם ואחיה ולא אמות, א״ל הקב״ה אם אין אתה מת בעוה״ז אין לך תחיה לעוה״ב, ולא עוד אלא שכתבתי בתורה על ידיך ואין מידי מציל. אמר משה רבש״ע אחיה כאיילים וכצבי הרים שהן אוכלין ירקות ועשבים ושותין מי הגשמים ורואין את העולם כך תשוה נפשי כאחד מהם, א״ל הקב״ה רב לך, אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה. אמר משה רבש״ע קח אחת משתי עיני ותנה אותה תחת עקבי דלתי היכלך ויניחו עליה הדלת וארא את ארץ ישראל בעין אחת ולא אמות, א״ל הקב״ה הלא אמרתי לך אל תוסף דבר אלי עוד, ומיד פתח משה בשבחו של הקב״ה ואמר הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט וגו׳, ונתן קול בבכי ובתחנונים והתחנן לארץ ואמר לה ארץ ארץ בבקשה ממך בקשי עלי רחמים מלפני הקב״ה אולי ירחם עלי על ידך ויכניס אותי לא״י, אמרה לו הארץ אני תהו ובהו ונאמר עלי והארץ כבגד תבלה איך אעמוד לפני מלך מלכי המלכים, אלא דין שלך ושלי אחד הוא שנאמר כי עפר אתה ואל עפר תשוב, הלך משה אצל השמים ואמר להם בבקשה מכם בקשו עלי רחמים מלפני הקב״ה אולי ירחם עלי על ידיכם ויכניסני לא״י, אמרו לו השמים עד שאנו מבקשים עליך רחמים נבקש על עצמנו תחלה שהרי נאמר בנו בדבר ה׳ שמים נעשו, ונאמר כי השמים כעשן נמלחו, ונאמר ושמים לא זכו בעיניו. הלך אצל חמה ולבנה והתחנן לפניהם שיבקשו עליו רחמים, אמרו לו אנו מתי מספר שנאמר מונה מספר לכוכבים, ועוד אמר בנו הקב״ה ידי נטו שמים וכל צבאם צויתי. הלך משה אצל הר סיני והתחנן לפניו שיבקש עליו רחמים, אמר לו הר סיני והלא לא ראית אותי בעיניך וכתבת בתורה והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה׳ באש, ונאמר כי ההרים ימושו והגבעות תמוטנה. הלך משה אצל הנהרות והתחנן לפניהם שיבקשו עליו רחמים, ואמרו הלא ידעת ואמרת יקוו המים אל מקום אחד, וכתיב הנותן בים דרך מי יצילנו אנו מיד הקב״ה. הלך אצל סדרי בראשית, והשיבוהו כל אחד ואחד שאין בו כח להצילו מיד הקב״ה דכתיב ואין מידי מציל. הלך משה אצל יהושע בן נון והתחנן לו ואמר לו בני זכור כמה חסד עשיתי עמך לילה ויומם, עמוד לי במדת רחמים לפני הקב״ה אולי ירחמני על ידך וארא את א״י, באותה שעה היה יהושע בוכה ומספק כף על כף ועמד להתפלל, בא סמאל ותפש את פיו ואמר לו מפני מה אתה דוחה דברי הקב״ה הרי נאמר הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, מיד הלך יהושע אצל משה ואמר לו רבי הרי סמאל אינו מניח אותי להתפלל עליך, וכששמע הדבר היה נותן קולו בבכי, אף יהושע בכה במר נפש. הלך משה אצל אלעזר בן אהרן אחיו ואמר לו בני זכור אותן הימים שהיה על אהרן אביך הקצף על מעשה העגל ועמדתי עליו בתפלה והצלתיו מן המיתה שנאמר ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא, עמוד לי אתה בתפלה אולי ירחם עלי הקב״ה על ידיך ויראני את א״י, מיד עמד אלעזר להתפלל, בא סמאל ותפש את פיו ואמר לו מה לך להיות דוחה דבר ה׳, והשיב אלעזר הדבר למשה. הלך משה אצל כלב בן יפונה ואמר לו, ועשה כראשונים והשיב הדבר למשה ובכו שניהם. הלך משה אצל שרי אלפים ושרי מאות וכו׳. ואצל אהל מועד ואצל ישראל ואצל שבעים זקנים ואצל משכן ה׳ והוא בוכה ומתחנן אל כל אחד ואחד ואומר זכרו כמה פעמים קצף הקב״ה על אבותיכם עד שעמדתי ובטלתי הגזרה דכתיב הרף ממני ואשמידם אכנו בדבר ואורישנו וגו׳ ולבסוף וינחם ה׳, ונאמר סלחתי כדבריך, ועתה הכנסו כלכם לפני משכן ה׳ ובקשו עלי רחמים מלפני הקב״ה ויכניסני לא״י, שאין הקב״ה מואס בתפלתן של רבים שנאמר פדה בשלום נפשי כי ברבים היו עמדי, וכששמעו דבריו היו מכים וצועקים עד שעלתה בכייתם לכסא הכבוד ונכנסו לאוהל מועד להתפלל על משה, באותה שעה ירדו מלאכי השרת וחטפו דבריהם כדי שלא תעלה תפלתם לפני הקב״ה, ושם שני מלאכים גדולים שהיו ממונים עליהם אחד שמו ציקון ואחד שמו לחש, והיה לחש משיב מה שחטפו המלאכים, ומיד ירד סמאל ואסרו בשלשלת של אש והעלהו לפני הקב"ה והכהו שבעים מכות של אש והוציאוהו מפרגודו של הקב״ה, וכשראו ישראל כן אמרו למשה רבי אין מלאכי השרת מניחין אותנו להתפלל עליך. והיה סמאל הרשע מצפה למיתתו של משה בכל שעה וכל רגע שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואין בכל המשטינים כמו סמאל הרשע, ואין בכל הנביאים כמו משה בצדקות שנאמר ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, ואותה שעה היה סמאל שותק ומיכאל שרן של ישראל בוכה, אמר מיכאל לסמאל רשע אני בוכה ואתה שוחק, וישראל אומרים אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי, נפלתי במיתתו של משה קמתי בפרנסתו של יהושע שעתיד שיפלו לפניו שלשים ואחד מלך. מה עשה רבינו ז״ל נטל המגלה לכתוב עליה שם המפורש למסור אותו ליהושע ולא השלים לכתוב עד שהגיע הרגע שימות בה.

אמר הקב״ה לגבריאל צא והבא לי נשמתו של משה, אמר גבריאל רבש״ע מי שהוא שקול כנגד ששים רבוא איך אוכל להביא את נשמתו ולראות במיתתו, אמר למיכאל לך וכן השיבו, אמר לסנגואל שרו של עולם לך והביא לי נשמתו של משה, אמר סנגואל רבש״ע אני הייתי לו רב ברשותך והוא תלמידי איך אוכל לראות מיתתו, אמר לסמאל לך והביא לי נשמתו של משה, מיד שמח הרשע שמחה גדולה ולבש כלי כעסו וחמתו וחגר חרבו ונתעטף באכזריות והלך אצל משה, וכשראה את משה כותב שם המפורש וזוהר מראהו דומה לשמש והוא דומה למלאך ה׳ צבאות אמר בלבו ודאי מה שאמרו המלאכים הראשונים שאינן יכולין ליטול נשמתו של משה. וכיון שראה סמאל את משה נחשכו עיניו של סמאל מזוהר עיניו של משה, וכשראה משה את סמאל שעומד כנגדו אמר לו משה: סמאל סמאל! אין שלום עליך מאלהי ולכל הרשעים כמותך, למה אתה עומד לנגדי, צא מלפני, ואם לאו אני מתיז את ראשך, ומיד אחז לסמאל רעד וחלחלה כיולדה ואמר למשה בנחת למה תכעוס רבי, תן לי נפשך, אמר לו משה ברשות מי? אמר סמאל ברשות מי ששלחני והוא מלך מלכי המלכים שבראך וברא הבריות, אמר לו משה חס ושלום שאתה מבריותיו של הקב״ה ואני נותן לך את נשמתי! אמר סמאל והרי נשמתן של כל באי העולם מסורין בידי ששת ימי בראשית, אמר לו משה וכי אני איני גדול מבני העולם ויש לי חלק באמתו של הקב״ה יותר ממך ומכל באי העולם, אמר סמאל ומה כוחך? אמר משה ולא ידעת שאני בן עמרם שיצאתי מהול מבטן אמי ולא נתונה בי חרב של מצוה ואבי לא היה צריך למול

אותי, ואני הוא שגזרתי על פרעה ועל מצרים עשר מכות והוצאתי את בני ישראל מתוכן, ואני הוא שקרעתי את הים וטבעתי מצרים בתוכו, והיכן אתה שלא לקחת נשמתן. ואני הוא שהפכתי מי מרה למתוק, ואני הוא שעליתי לרקיע ודברתי עם ה' פנים בפנים, ואני הוא שקבלתי את התורה מימין הקב"ה, וכמה אותות ומופתים עשיתי, ואני הוא שעשיתי מלחמה עם סיחון ועוג שני גבורי עולם שנולדו בשעת המבול ולא הגיעו מי המבול עד קרסוליהן מפני גבהן, והקמתי במלחמתן חמה ולבנה ברום עולם והכיתים במטה שבידי והרגתים. ובילדותי הלכתי על רגלי בן שלשת ימים ומצאתי פתחון פה ודברתי עם אבי ועם אמי, ואפילו חלב לא ינקתי מאמי אלא בשכר, ובשלשה חדשים נתנה בי בינה ואמרתי עתיד אני לקבל תורה מימינו של הקב"ה, ובששה חדשים נכנסתי לפלטורין של פרעה ונטלתי כתרו מעל ראשו לרמז מה שאני עתיד לעשות לו, והוצאתי מתחת ידו ששים רבוא לעיני כל מצרים, והכיתי שרן של מצרים במטה, וגזרתי בים סוף שנים עשר דרך, ופסלתי שני לוחות אבנים בידי וכתב בהם הקב"ה עשרת הדברות, ועליתי למרום ודרתי תחת כסא הכבוד ארבעים יום וארבעים לילה שלש פעמים, מאה ועשרים יום ומאה ועשרים לילה, לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי כמלאכי השרת, וכסוני כנפי שכינה וגליתי רזים לבני אדם וקבלתי התורה מלפני הקב"ה וכתבתי מפיו שש מאות ושלש עשרה מצות, ואתה רשע היאך יש לך יכולת לטול נשמתי הטהורה הנתונה בקרבי מאדון כל הנשמות בקדושה וטהרה, לך ממני! אין לך רשות שתשב במקום שאני יושב בו, ואין לך רשות לעמוד במקום שאני עומד בו ואין לך רשות לדבר במקומי, ברח מלפני שנשמתי איני נותן לך. כיון ששמע מלאך המות (הוא סמאל) זה הדבר מפי משה תמה תמיהה גדולה ונבהל וחזר סמאל להשיב הדברים לפני הגבורה, ומיד כעס עליו הקב"ה ואמר לו צא והביא לי נשמתו של משה ואם לאו אני נוזף בך ומבטלך ממלאכתך ואמסור אותה לאחרים, אמר סמאל לפני הקב"ה נורא עלילה הרשות שלך היא, אם אתה אומר לי לך לגיהנם והפוך את עליונה לתחתונה והוריד של מטה למעלה ושלמעלה למטה ברגע אחד ארד ולא אעכב דבריך, אבל לפני בן עמרם אין בי יכולת לעמוד לפניו, אמר לו הקב"ה מפני מה? אמר סמאל מפני שהוא דומה לשרי המרכבה הגדולה שלך וזיקים וברקים ואש יוצאין מפיו בדברו עמי כמו שיוצאין מפי שרפים העומדים להודות לשבח ולפאר ולרומם ולנצח ולגדל את שם כבודך, וזוהר מראה פניו כזוהר שכינתך, בבקשה ממך אל תשלחני אצלו שאיני יכול לו לעמוד בפניו, ומיד כעס עליו הקב"ה ואמר לו צא והביא נשמתו של משה, וכיון שיצא אמר לו הקב"ה רשע מתוך גיהנם נבראת ולתוך גיהנם אתה חוזר, בתחלה יצאת מלפני בשמחה גדולה לקחת נשמתו של משה, כיון שראית שבחו וגדלו אתה אומר אין בי יכולת לעמוד בפניו, גלוי וידוע לפני שאם לא תביא את נשמתו של משה שתחזור מלפני בבושה וכלימה. מיד שלף סמאל חרבו מתערה ועמד בכעס על משה ואמר בלבו אהרוג אותו או יהרוג אותי, וכיון שראהו משה עמד עליו בחמה ובידו מטה אלהים שחקוק עליו שם המפורש וגער בו ורץ מלפניו. ומשה רץ אחריו ותפשו והכהו ונטל קרן הודו ועיור עיניו ושיגרו בבושה וכלימה, וכמעט קט היה משה הורגו, ובאותה שעה יצאה בת קול ואמרה למשה אל תשלח ידו בו שבני אדם צריכין לו, ומיד מצא משה פתחון פה ואמר לפני הקב"ה רבש"ע זכור לי אותו היום שאמרת לי לך ואשלחך אל פרעה, זכור אותו היום שעליתי בו על הר סיני ועמדתי לפניך ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי עד שקבלתי התורה מידיך ונתתי אותה לעמך ישראל, בבקשה ממך אל תמסרני ביד מלאך המות, אלא הנני בידיך כטוב בעיניך עשה עם עבדך. אמר הקב"ה אל תירא אני בעצמי אטפל בך וקוברך, מיד עמד משה בתפלה ונפל על פניו ואמר בתחנונים רבש"ע במדת רחמים אתה בראת עולמך ובמדת רחמים אתה מנהיג עולמך התנהג עמי במדת רחמים, ומיד יצתה בת קול ואמרה משה משה אל תירא כי הלך לפניך צדקך וכבוד ה' יאספך. באותה שעה ירדה השכינה ושלשה מלאכים גבריאל ומיכאל וסנגזאל, מיכאל הציע מטתו של משה וגבריאל פרס סדין של ארגמן תחת מראשותיו, סנגזאל עשה לו כזה במרגלותיו, ונגלה הקב"ה ואמר למשה השקף שתי עיניך זו על גבי זו והשקיף, אמר לו הנח ידיך זו על גבי זו ועשה, והקיף שתי רגליו זו על גבי זו, וברגע נשק הקב"ה למשה בפיו ונטל נשמתו בנשיקה, שנאמר וימת שם משה עבד ה', והיו המלאכים בוכים עליו ומספידים ואומרים החכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה, והקב"ה אומר מי יקום לי עם מרעים, השמים מכין עליו ומספידין ואומרין אבד חסיד מן הארץ, ארץ בוכה ומספדת עליו ואומרת אבד ממני חסיד וישר, חמה ולבנה בוכין ומספידין ואומרין בינו בוערים בעם, כוכבים ומזלות בוכין ומספידין ואומרין וכסילים מתי תשכילון, סדרי בראשית היו בוכין ומספידין עליו ואומרין הצדיק אבד, רוח הקדש מיללת ואומרת ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. וכשבקש יהושע את משה רבו ולא מצאהו היה בוכה ואומר אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הושיעה נא, ישראל היו בוכין וסופדין ואומרין ויתאראשי עם, מלאכי רקיע סופדין ואומרין צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל. עד כאן לא ידע מלאך המות שמת משה והיה מתירא מגזירתו של הקב"ה והלך למקומו ובקשו ולא מצאו, הלך אצל הארץ ואמר היכן משה בן עמרם? אמרה לו הארץ איני יודעת להיכן הלך, הלך אצל הים אמר לו ראית בן עמרם? אמר לו הים מיום שגזר בי שנים עשר גזרים ועבר בי הוא ובני ישראל שוב לא ראיתיו, הלך אצל גיהנם אמרה לו גיהגם באזני שמעתי אותו ולא ראיתיו, הלך אצל שאול ואבדון וטיט היון אמר להם ראיתם בן עמרם? אמרו לו שמו ידענו כי שמענו שמעו מפרעה מלך מצרים ואותו לא ראינו, שנאמר ים אמר לא בי הוא תהום אמר אין עמדי שאול ומות אומר שמענו שמעו, הלך אצל תהומות אמרו לו לא ראינוהו אלא שמענו שמעו, ובא אל בני קרח שהם עומדין בתהום ואמר להם ראיתם בן עמרם? אמרו לא מצאנוהו מיום שפתחה הארץ את פיה ובלעה אותנו על ידו, הלך אצל השמים ואמר להם ראיתם בן עמרם? אמרו לא ראינוהו מיום שעלה אלינו בדבר ה' לקבל התורה, הלך אצל גן עדן, וכיון שראו אותו המלאכים הממונים על גן עדן היו דוחפין אותו ואומרין לו אל תכנס לתוך גן עדן שנאמר זה השער להי צדיקים יבואו בו. מה עשה פרח בכנפיו מעל דלתות גן עדן כשיעור ארבעת אלפים פרסה ונפל לתוך גן עדן, אמר לה, משה ראוי לך! אמרה לו מיום שבא אלי עם גבריאל לראות מתן שכרן של צדיקים שוב לא ראיתיו, הלך אצל עץ החיים, וכיון שראה אותו ברחוק שלש מאות פרסה סח ואמר לו עץ החיים אל תקרב אלי, אמר מלאך המות לעץ החיים ראית בן עמרם? אמר מיום שבא אלי ונטל המטה שוב לא ראיתיו, הלך אצל עץ הדעת ואמר לו ראית בן עמרם? אמר מיום שנטל ממני קולמוס לכתוב בו את התורה שוב לא ראיתיו, הלך אצל ההרים אמרו לו מיום שפסל ממנו שני הלוחות שוב לא ראינוהו, הלך אצל מדבריות אמרו לו מיום שנהג בני ישראל כצאן שוב לא ראינוהו, הלך אצל הר סיני אמר לו מיום שקבל עלי תורה מימין הקב"ה שוב לא ראיתיו, הלך אצל בהמות וחיות אמר להם ראיתם בן עמרם? אמרו לא ראינוהו מיום שהבדילנו בין טמאה לטהורה. הלך אצל המלאך ששמו דומה שהוא ממונה על הנשמות ואמר לו ראית בן עמרם? אמר לו שמעתי שספדוהו במרום, הלך אצל המלאכים אמר להם ראיתם בן עמרם? אמרו לו הלך אצל בני אדם, הלך אל בני אדם אמר להם משה היכן הוא? אמרו וכי משה מבני אדם הוא אין משה אלא ממלאכי השרת שעלה למרום ודר במרום כמלאכי השרת ואסף רוח בחפניו כמלאכי השרת (חסר פה שורה אחת). והקב"ה אספו למקום קדושתו, ומה לך אצל בן עמרם, והכתוב אומר עליו אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח, ואין בריה בעולם יודעת מקום בן עמרם שנאמר ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה. הנך שוכב – אמרו חז"ל נתביישה שכינה וכו' (עי' סוטה י"ג ע"ב, ודברים רבה פ' וזאת הברכה, וילקוט פ' וילך).